

UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE
Filozofická fakulta. Katedra knižničnej a informačnej vedy
Akademická knižnica UK

133UK-4/2013 KEGA

Informačná gramotnosť

informačné zručnosti, schopnosti, znalosti, návyky

Metódy a hodnotenie IG

Autor(i):

Ľudmila Hrdináková

Zhrnutie:

Metodika prináša informácie o tom:

- aké metódy môže pedagóg využiť pri integrácii informačnej gramotnosti do výučby,
- čo je úlohou študentov pri aplikovaní jednotlivých metód (respektíve riešení adekvátnych úloh),
- aké schopnosti možno danými metódami formovať a hodnotiť.

Copyright:

Tento dokument môže byť použitý výhradne na výskumné, pedagogické alebo osobné študijné účely. Akékoľvek sublicencovanie, reprodukcia, redistribúcia, či predaj sú zakázané.

V rámci integrácie informačnej gramotnosti (IG) do vzdelávania by mal pedagóg aktívne a funkčne využívať nástroje na hodnotenie, ktoré sú vnorené do témy a / alebo predmetu: Tradične využívané seminárne práce a projekty sú vysoko kvalitným svojím nástrojom hodnotenia informačnej gramotnosti, nakoľko hodnotia schopnosť študenta spracovať čiastkové informácie z mnohých, tematicky relevantných informačných zdrojov do jedného logického odborného celku.

V nasledujúcom prehľade uvádzame niektoré ďalšie nástroje formovania a zároveň posudzovania informačnej (ale i funkčnej) gramotnosti.

Metódy zamerané na vyhľadávanie, selektovanie, hodnotenie informačných zdrojov

Výskumné trasy — výskumné dráhy

Popis:

Študent má vyhodnotiť informačné zdroje vzťahujúce sa na výskumy k danej téme (v danom časovom úseku). Pri hodnotení môže / má využiť príslušné technologické nástroje, citačné registre, Impact Factor (faktor vplyvu v odbore) a pod. Roztriedi informačné zdroje podľa výskumného zámeru (okomentuje ich).

Tipy:

Knižnica môže pomôcť mapovať výskumné perspektívy na základe a hodnotenia licencovaných zdrojov a databáz, môže i poradiť pri vyhodnocovaní výskumov na základe citačných registrov (vyhodnocovania citácií a iných nástrojov).

Informácie o vyhľadávaní zdrojov a o dokumentácii prieskumovej stratégie nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>.

Metóda má schopnosť formovať a zároveň zhodnotiť:

- schopnosti mapovať možné výskumné smerovania v rámci stanovenej témy na základe informačných zdrojov,
- vyhodnocovať kvalitu výskumov na základe citačnej analýzy.

Tematická bibliografická rešerš na určitú definovanú tému.

Popis:

Študentovou úlohou je vyhľadať a prípadne zoradiť podľa dôležitosti a významnosti informačné zdroje relevantné k téme. Úloha môže byť voľná alebo prísne vymedzená:

- obmedzená inštitucionálne:
 - na knižničné zdroje univerzity,
 - knižničné zdroje z rozličných inštitúcií,
 - len z univerzitných licencovaných zdrojov apod.
- obmedzená typologicky:
 - len na časopisecké články z licencovaných zdrojov,
 - len na monografie z báz dát E-brary, EBSCO,
 - len na licencované univerzitné informačné zdroje,
 - len na výskumné správy a pod.

Tipy:

Knižnica môže pomôcť študentovi vyhľadávať informačné zdroje, môže ho oboznámiť s licencovanými informačnými zdrojmi v danom odbore, môže pomôcť pri vyhodnocovaní zdrojov.

Informácie o vyhľadávaní zdrojov a tvorbe rešerší nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti vyhľadávať a mapovať informačné zdroje,
- schopnosti mapovať, selektovať, hodnotiť a triediť informačné zdroje v rámci stanovenej témy (v rámci odboru).

Anotovaná (komentovaná) bibliografia

Popis:

Študentovou úlohou je vyhľadať a do formy bibliografie sumarizovať (počtom ohraničenú) množinu informačných zdrojov zo selektovaných fakultných licencovaných, prípadne knižníc v danej tematickej oblasti.

Tým, že študent sumarizuje hlavné aspekty jednotlivých zdrojov a vyhodnocuje ich, musí sa oboznámiť s celým radom dostupných zdrojov, posúdiť ich a vyselektovať.

Tipy:

Knižnica môže pomôcť študentovi vyhľadávať informačné zdroje, hodnotiť ich a selektovať. Oboznámi ho zo zásadami, princípmi a pravidlami vzťahujúcimi sa na tvorbu bibliografickej rešerše. Poskytne mu rady, ako urobiť dobrú anotáciu.

Informácie o vyhľadávaní zdrojov a tvorbe anotovanej bibliografie nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti hľadať, hodnotiť, selektovať, triediť informačné zdroje,
- tvoriť tematickú bibliografie kvalitných zdrojov (pre rôzne účely),
- tvoriť anotáciu informačného zdroja.

Porovnanie vedecké vs. populárne

Popis:

Študent nájde 3 populárne a 3 vedecké články na zadanú tému, stručne zhrnie články a opíše ich – porovná, čím sa líšia. Vyberie tie, ktoré by použil na tvorbu odbornej práce, argumentuje dôvod. Súčasťou úlohy môže byť popis postupu, ako články vyhľadával (dokumentácia / popis prieskumovej stratégie).

Tipy:

Knihovník môže pomôcť študentovi vyhľadávať informačné zdroje, môže ho oboznámiť s licencovanými informačnými zdrojmi v danom odbore, môže pomôcť pri vyhodnocovaní zdrojov.

Informácie o porovnaní vedeckých a populárnych zdrojoch a o dokumentácii prieskumovej stratégie nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*:

<https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti vyhľadávať a mapovať informačné zdroje na danú tému,
- schopnosti hodnotiť a rozlišovať kvalitné a nedôveryhodné informačné zdroje,
- schopnosti reflektovať svoj postup.

Primárne vs. sekundárne zdroje

Popis:

Študenti nájde a analyzuje 3 primárne a 3 sekundárne zdroje na zadanú tému, popíše rozdiely medzi týmito typmi zdrojov. Súčasťou úlohy môže byť popis postupu, ako články vyhľadával (dokumentácia / popis prieskumovej stratégie).

Tipy:

Knihovník môže pomôcť študentovi vyhľadávať informačné zdroje, môže ho oboznámiť s licencovanými informačnými zdrojmi v danom odbore, môže pomôcť pri vyhodnocovaní zdrojov.

Informácie o porovnaní primárnych a sekundárnych zdrojoch a o dokumentácii prieskumovej stratégie nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti vyhľadávať a mapovať informačné zdroje na danú tému,
- schopnosti využívať plnotextové a sekundárne databázy,
- schopnosti hodnotiť a rozlišovať kvalitné a nedôveryhodné informačné zdroje,
- schopnosti reflektovať svoj postup.

Metódy zamerané na kognitívne spracovanie témy / informácií

Analytická prehľadová štúdia

Popis:

Úlohou študenta je komparovať formou štúdie teoretické prístupy, výskumy a / alebo informačné zdroje k danej čiastkovej odbornej téme.

Tipy:

Knižnica pomôže vyhľadať a vyhodnotiť informačné zdroje k téme. Informácie o tvorbe analytickej prehľadovej štúdie nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*:

<https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>.

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti kritického myslenia,
- schopnosti analytického myslenia,
- schopnosti porovnávania a posudzovania,
- schopnosti argumentovania,
- schopnosti hodnotenia,

- schopnosti akademického písomného prejavu,
- schopnosti odkazovania.

Kritická komparačná esej

Popis:

Úlohou študenta je formou eseje (úvahy) komparovať a kriticky vyhodnocovať teoretické prístupy, výskumy a / alebo informačné zdroje k danej čiastkovej odbornej téme. Študent sa metódou učí, ako používať dôkazy na podporu (prípadne vyvracanie) určitého názoru. Danou metódou sa ďalej učí kriticky pristupovať k informáciám, seriózne (vedecky) podporovať konkrétne stanovisko, prípadne protiargumentovať proti opozitnému názoru.

Tipy:

Knižnica pomôže vyhľadať a vyhodnotiť informačné zdroje k téme.

Informácie o tvorbe komparačnej eseje nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosť študenta vyhľadať a hodnotiť zdroje, ktoré predstavujú kontrastné pozície na danú tému,
- táto veľmi produktívna metóda môže pomôcť študentom vidieť, ako sú argumenty autormi vyvíjané a podporované,
- komparačná esej dáva študentovi príležitosť vyskúšať daný postup a metódu vývoja argumentov.

Mentálne organizéry

Myšlienková mapa — konceptuálna mapa

Popis:

Úlohou študenta je urobiť myšlienkovú mapu (konceptuálnu mapu) na základe informácií z odborných textov. Myšlienková (konceptuálna) mapa môže byť:

- samostatným zadaním (úlohou, aktivitou),
- súčasťou seminárnej práce, eseje, kvalifikačnej práce ap.

Tipy:

Akademický knihovník môže poskytnúť študentovi technologický nástroj na tvorbu mapy a oboznámiť ho s ním.

Informácie o myšlienkovvej mape nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti hľadať východiskové a súvisiace koncepty pre danú tému,
- schopnosti selektovať, triediť, hierarchizovať pojmy (resp. čiastkové témy),

- vizualizovať základné koncepty / aspekty v rámci stanovenej témy (s použitím príslušného technologického nástroja).

Vennov diagram

Popis:

Úlohou študenta je na základe textu informačného zdroja porovnávať a konfrontovať dva javy, teoretické prístupy, modely, teorémy, výskumné prístupy či dvoch autorov a zaznamenať komparáciu do Vennovho diagramu.

Vennov diagram možno vhodne použiť:

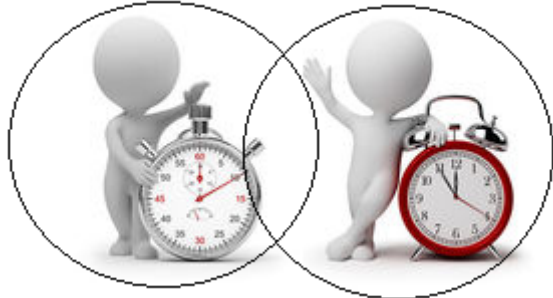
- ako doplnok v rámci seminárnych prác,
- ako samostatné zadanie,
- ako prípravu na diskusiu na seminári, v rámci hodnotiaceho procesu – v teste a pod.

Tipy:

Informácie o tvorbe Vennovho diagramu štúdie nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>.

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti analyzovať a roztriediť informácie,
- schopnosti určiť pozitíva a negatíva, silné a slabé stránky, či perspektívy,
- schopnosti precizovať rozdiely dvoch javov,
- schopnosti precizovať zhody a podobnosti dvoch javov,
- schopnosti pochopiť text a kontext,
- schopnosti schematizovať porovnanie.

Mentálna hviezdica

Popis:

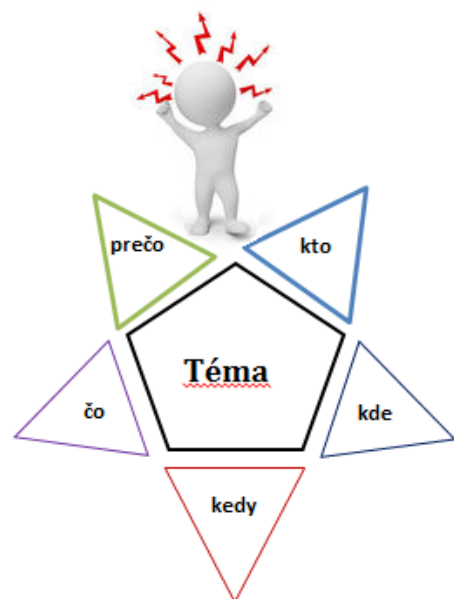
Úlohou študenta je z odborného článku selektovať a do hviezdice zaznamenať hlavné informácie typu (5W): osobnosti (who), situovanie = čas (when) a miesto (where), problém (what), príčiny (why).

Tipy:

Informácie o tvorbe mentálnej hviezdice nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti roztriediť informácie,
- schopnosti určiť základné prvky,
- schopnosti pochopiť text a kontext.

T-graf

Popis:

Študent má na základe informácií z informačných zdrojov vyhodnotiť:

- silné a slabé stránky javu, jeho pozitíva a negatíva, pozitívne a negatívne perspektívy,
- argumenty pre a argumenty proti názoru, tvrdeniu, postoj, teórii, javu.

T-graf možno vhodne použiť:

- ako doplnok v rámci seminárnych prác,
- ako samostatné zadanie,
- ako prípravu na diskusiu na seminári, v rámci hodnotiaceho procesu – v teste a pod.

Tipy:

Informácie o tvorbe T-grafu nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosti analyzovať a roztriediť informácie,
- schopnosti určiť pozitíva a negatíva, silné a slabé stránky, či perspektívy,
- schopnosti argumentovať a protiargumentovať,
- schopnosti pochopiť text a kontext,
- schopnosti schematizovať a vizualizovať argumenty.

Metakognitívne nástroje

Dokumentácia vyhľadávacieho a prieskumového procesu

Popis:

Metóda vyžaduje od študenta zaznamenať celý postup a proces vyhľadávania a selektovania zdrojov, voľbu databáz a inštitucionálnych zdrojov, ako aj princípy výberu zdrojov.

Metóda je výraznej metakognitívnej povahy a pomáha študentovi pochopiť a reflektovať svoj postup pri prieskume a vyhľadávaní informačných zdrojov. Metóda je významná pre odborné štúdium hlavne z toho dôvodu, lebo učí vyhľadať správne zdroje:

- je zásadným východiskovým bodom pre vedeckú prácu,
- je kritickým bodom pri realizácii zadania študentmi.

Tipy:

Informácie o tvorbe dokumentácie nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu

Informačná gramotnosť: <https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metódy zamerané na formovanie funkčnej gramotnosti

Príprava na pohovor

Popis:

Študent zhromaždí základné informácie o inštitúcii, spoločnosti alebo organizácii, ktorej by sa chcel uchádzať o zamestnanie, v rámci prípravy na hypotetický pohovor. Pripraví si motivačný preslov. Študent pripraví základnú informáciu pre prípravu na doktorandské štúdium, ktorá zahŕňa i motiváciu a perspektívny výskum, vrátane pozadia, publikácií, aktuálneho stavu výskumu atď.

Tipy:

Knížnice môžu poskytovať pomoc a konzultácie pri vyhľadávaní zdrojov o výskume, môžu pomôcť pri hodnotení výskumov.

Metóda má schopnosť formovať a zhodnotiť:

- motiváciu pre odbor,
- schopnosti zorientovať sa v odbore,
- schopnosti zorientovať sa v inštitucionálnom zázemí,
- schopnosti prepojiť vzdelávanie s praxou,
- schopnosti zorientovať sa vo výskumných smeroch odboru (špecializácie),
- schopnosti tvoriť náčrt perspektív.

Návrh na grant a zhrnutie (projekt)

Popis:

Daná metóda zahŕňa tvorbu projektu – je teda náročnou metódou, ktorá stojí na úrovni seminárnej práce, prípadne i nad ňou. Buduje však okrem odbornej kvalifikácie i funkčnú gramotnosť, teda prepájanie odborných znalostí a vzdelávania s praxou.

Úlohou študenta je napísať návrh a zhrnutie pre žiadosť o grantový príspevok.

Súčasťou musí byť:

- formulácia výskumného problému,
- argumentácia potreby a nevyhnutnosti,
- hodnotenie merateľných cieľov,
- prehľadová štúdia výskumov (anotovaná a komentovaná bibliografia),
- SWOT analýza situácie a výskumného riešenia.

Tipy:

Knížnica pomôže vyhľadať a vyhodnotiť informačné zdroje k téme a k prehľadovej štúdii. Informácie o tvorbe prehľadovej štúdie (anotovanej a komentovanej bibliografii) a SWOT analýze nájde študent v rámci univerzitného tutoriálu *Informačná gramotnosť*:

<https://uniba.sk/o-univerzite/fakulty-a-dalsie-sucasti/akademicka-kniznica-uk/informacna-gramotnost/>

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosť vyhľadávať výskumnú tému a formulovať problém,
- schopnosť študenta vyhľadať a hodnotiť zdroje, potrebné pre danú tému,
- schopnosť vyhodnocovať a predvídať (perspektívne hodnotiť),

- schopnosť argumentovať,
schopnosť tvoriť odborný text.

Expert

Popis:

Študent v roli experta pripraví tému na diskusiu v rámci seminára.

Súčasťou úlohy je:

- vyhľadať literatúru,
- prečítať a vyselektovať zdroje mimo základnej študijnej literatúry, ktoré sa budú využívať v rámci diskusie,
- pripraviť úlohy pre kolegov – študentov,
- realizovať danú aktivitu v rámci seminára.

Tipy:

Knižnica pomôže vyhľadať a vyhodnotiť informačné zdroje k téme a k prehľadovej štúdii.

Metóda môže formovať a zároveň hodnotiť:

- schopnosť vyhľadávať výskumnú tému a formulovať problém,
- schopnosť študenta vyhľadať a hodnotiť zdroje, potrebné pre danú tému,
- schopnosť vyhodnocovať a predvídať (perspektívne hodnotiť),
- schopnosť argumentovať,
- schopnosť tvoriť odborný text.

Literatúra:

- *Information Literacy Toolkit* [online]. Austin: University of Texas at Austin, 2014 [cit. 2014-09-02]. Dostupné na: <http://www.lib.utexas.edu/signaturecourses>
- OGLE. Donna M. K-W-L: A teaching Model That Develops Active Reading of Expository Text. In: *The Reading Teacher* [online]. International Reading Association, 1986, roč. 39. č. 6, s. 564-570. [cit. 2014-12-14]. Dostupné na: <https://fu-ctge-5245.wikispaces.com/file/view/Ogle.pdf>
- MASTERS, K., THOMAS, S. a Nick ZOGRAFOS. *What is a literature review?* [online]. Sydney: University of Sydney, 1 March 2010 [cit. 2014-09-02]. Dostupné na: <http://www.library.usyd.edu.au/skills/elearning/learn/literaturereview/index.php>

METÓDY A HODNOTENIE IG

